

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2022/919
Toplantı Tarihi/Sayısı : 5.3.2024/43
Karar Numarası : 2024/284
Başvuran : F. K.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Dumlu 1 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın eş görüşme ödülünden yararlanamadığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran başvuru dilekçesinde özetle;

- a. Pandemi döneminde eş görüşmelerinin belirli bir süre askıya alındığını ancak pandemi önlemlerinin ortadan kalkmasıyla birlikte eş görüşmelerinin yapılmaya başlandığını,
- b. Konuyla ilgili olarak Kurum idaresine yönelik olarak eş görüşme talebi dilekçesi yazdığını fakat talebinin İdare ve Gözlem Kurulu tarafından hiçbir gerekçe sunulmadan reddedildiğini, İdarenin eş görüşme ödülü verilmesi noktasında suç grupları arasında ayrımcılık yaptığını iddia etmiştir.

3. Dumlu 1 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

- a. Eş görüşmesinin mevzuatta ödül olarak düzenlendiğini, verilecek ödülün niteliği ve süresinin münhasıran İdare ve Gözlem Kurulunun takdirinde bulunduğunu,
- b. Ödülün bireysel değerlendirmeler sonucu verildiğini, başvuranın da eş görüşme talebinde bulunduğunu ancak Kurum bünyesinde teşekkül ettirilen servislerin ödüllendirmeye ilişkin tekliflerinin olmaması nedeniyle başvuranın talebinin İdare ve Gözlem Kurulu tarafından reddedildiğini,
- c. Başvuranın İdare ve Gözlem Kurulunun kararına karşı, İnfaz Hakimliğine akabinde de Ağır Ceza Mahkemesine itirazda bulunduğunu fakat itirazının reddedildiğini, teşvik amaçlı ödüllendirmelerin suç grubuna göre ayırım yapılmaksızın uygulandığını, başvuranla aynı suç grubunda olan hükümlülerin de ödüllendirmelerden faydalandırıldığını, bu konuda mahpuslar arasında herhangi bir ayırım yapılmadığını ifade etmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte ise,

- a. İdarenin, kendisiyle aynı suç grubundan olan kişilere eş görüşme ödülü verdiği iddiasının gerçeği yansıtmadığını,
- b. Aynı suç grubundan olan mahpuslara hiçbir şekilde eş görüşme ödülü verilmediğini, iyi halli olmasına rağmen ısrarla eş görüşme talebinin reddedildiğini ifade etmiştir.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde, Kurumumuzun “*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*” ile görevli olduğu düzenlenmiştir.

6. Aynı Kanun'un 17'nci maddesinde ise özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

7. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in “Karar türleri” başlıklı 65'inci maddesi şöyledir: “*Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.*”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

8. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

9. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde, Kurumun görevleri arasında İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak olduğu düzenlenmiştir. Aynı maddenin (i) bendi kapsamında da özgürlüğünden mahrum bırakılanların Kuruma yapmış oldukları başvurular incelenmektedir.

10. Başvuranın iddiası eş görüşme talebinin Kurum İdaresi tarafından reddedilmesi hususuna ilişkindir. Yapılan evrak incelemesinde, başvuranın müteaddit defalar eş görüşme ödülünden yararlanmak için talepte bulunduğu ancak talebinin İdare ve Gözlem Kurulu tarafından reddedildiği, buna karşın başvuranın Erzurum 1'inci İnfaz Hakimliğine itirazda bulunduğu fakat Hakimliğin başvuranın itirazını reddettiği, bunun üzerine başvuranın konuyu Erzurum 1. Ağır Ceza Mahkemesine taşıdığı ancak Mahkemenin başvuranın itirazını reddettiği tespit edilmiştir.

11. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un “Ödüllendirme” başlıklı 51'inci maddesi şu şekildedir: “(1) *Hükümlüler, kurum içindeki veya dışındaki genel durumları, eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine etkin katılımları, kurum düzenine karşı tutumları ve kendilerine verilen işlerdeki gayretleri dikkate alınarak teşvik esaslı ödüllerden yararlandırılabilirler. (2) Kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan evli hükümlüler, en geç üç ayda bir kez olmak üzere, üç saatten yirmi dört saate kadar eşleri ile kurum veya eklentilerinde ceza infaz kurumu personelinin yakın nezareti olmaksızın mahrem şekilde görüştürülebilir. (...)* (4) *Ödüllendirme sisteminin usul ve esasları ile bu ödüllerden yararlanmanın kapsam ve şartları, suç türleri dikkate alınarak yönetmelikle belirlenir.*”

12. 30/3/2013 tarihli ve 28603 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in “Temel ilkeler” başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrası şu

şekildedir; “*Bu Yönetmeliğin uygulanması ile ilgili olarak aşağıdaki ilkelere uyulur: a) Hükümlü ve tutukluların ödüllendirilmesi ile ulaşılmak istenen temel amaç; bu kişilerin yeniden sosyalleşmesini sağlamak suretiyle insan haklarına saygılı, hukukî ve toplumsal kurallara bağlı bireyler olmalarını teşvik etmektir. b) Hükümlü ve tutuklulara; ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, felsefî inanç, millî veya sosyal köken ve siyasî görüşleri ile ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılamaz ve sırf bu nedenlerle ayrıcalık tanınmaz. c) Hükümlü ve tutuklulara ödül verilirken bunların bir hak değil, teşvik esaslı ayrıcalık olarak verilebileceği göz ardı edilemez. (...)*”.

13. Mezkûr Yönetmelik’in “Ödüllendirme usulü” başlıklı 10’uncu maddesinin birinci fıkrasında ise; “*Kurul, resen veya kurumda görev yapan servislerin teklifi üzerine ilgililerin ödüllendirilmesine karar verebilir.*” hükmü yer almaktadır.

14. Ceza infaz kurumlarında buldukları ortama uyum sağlamaları ve çevreyle anlamlı bir ilişki kurabilmeleri adına mahpuslar ilgili mevzuat uyarınca; eş ile mahrem görüşme, tek kişilik odada televizyon bulundurma, haftalık telefon görüşme sürelerinin artırılması ve açık veya kapalı ziyaretlerin süresinin uzatılması gibi ödüllerle teşvik edilebilmektedir. Söz konusu ödüllerin verilmesinde kurumun mali ve sosyal imkânları, hükümlü ve tutukluların işledikleri suçun türü, koşullu salıverilme tarihi, kişisel özellikleri ve ihtiyaçları, bedensel ve psikolojik yapısı, eğitim durumu ve mesleği göz önünde bulundurulmakta olup verilecek ödülün niteliği ve süresi ilgili servislerin teklifiyle münhasıran İdare ve Gözlem Kurulunun takdirindedir.

15. Dolayısıyla, eş görüşmesinden kişinin yararlanması bir hak değil ödül olduğu, söz konusu ödül için çeşitli ölçütlerin konulduğu ve bu ölçütlerin değerlendirmesinin İdare ve Gözlem Kurulunun takdir yetkisine bırakıldığı, bunun yanında özellikle ilgili servislerin teklifi ile ödül talebinde bulunulması hususunun İdare ve Gözlem Kuruluna yol gösterici mahiyette olduğu ifade edilebilir.

16. Mahpusların kapalı ceza infaz kurumlarında tutulma hali, bir kişiyi özgürlüğünden yoksun bırakan diğer tüm tedbirler gibi, mahpusların özel ve aile hayatına doğal sınırlamalar getirmektedir. Bu sınırlamaların tek başına işkence ve kötü muamele teşkil etmeyeceği, cezanın infazının doğal sonucu olarak kabul edileceği bilinen bir gerçektir. Anayasa Mahkemesi (AYM) içtihatlarına göre; eş görüşmesinin mahpusların aile hayatlarını sürdürmeleri bakımından her hâl ve koşulda tanınması gereken, mahpuslar için aile hayatına saygı hakkının olmazsa olmaz bir unsuru olmadığı bu durumun Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından da kabul edildiği, bununla birlikte eş görüşmesinin, ödül mahiyetinde ve belli koşullara tabi olan bir imkân olduğu ifade edilmiştir (AYM, M.Ç., B. No: 2017/34600, 6/2/2020, para. 62.).

17. Mahpusların eşleriyle görüşmesi durumunun uluslararası insan hakları hukuku ve içtihatları kapsamında tanınmış bir hak olmadığı, Birleşmiş Milletler Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallarının eş görüşmesine ilişkin devletlere bir yükümlülük yüklenmediği, ulusal mevzuatta eş görüşme imkanının bir ödül olarak düzenlendiği ve ödülün verilebilmesi için bazı ölçütlerin varlığının gerekli olduğu, bu kapsamda değerlendirildiğinde ceza infaz kurumundaki ilgili servisler tarafından başvuranın ödüllendirilmesi gerektiğine ilişkin bir önerinin bulunmadığı hususları göz önünde bulundurulduğunda, İdare ve Gözlem Kurulunun kararının hak ihlaline varacak bir durum yaratmadığı değerlendirilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine

başvurulabileceğine,

5/3/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

İsmail AYZAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye